

90 godina istraživanja u području pomologije u Dryanovu

Автор(и): доц.д-р Николина Маринова, Институт по планинско жовотновџдство и земеделие в Троян - филиал Дряново; доц. д-р Дарина Иванова, Институт по планинско жовотновџдство и земеделие в Троян - филиал Дряново; ас. Силвена Тодорова, Институт по планинско жовотновџдство и земеделие в Троян - филиал Дряново

Дата: 03.07.2019 **Брой:** 7/2019

Godine 1929. u Bugarskoj su osnovane dvije hortikulture pokusne postaje u dva najizraženija voćarska područja u zemlji – Kyustendil i Gabrovo. Utemeljitelj Pokusne postaje za voćarstvo u Dryanovu je Petar Lilov. Rođen je u Vidinu 1886. godine i radio je kao hortikulturni agronom u pokretnim poljoprivrednim odjelima u Vidinu, Kyustendilu i Sofiji, te kao inspektor u Ministarstvu poljoprivrede. Od 1924. do 1926. poslan je na dugotrajnu specijalizaciju iz pokusnog voćarskog rada na Sveučilištu Cornell u New Yorku. Nakon povratka iz Amerike, uspio je uvjeriti tadašnje vlasti u potrebu osnivanja znanstvene ustanove za voćarstvo i 1. kolovoza

1929. postao je direktor i utemeljitelj Pokusne postaje za voćarstvo u Dryanovu, te se smatra utemeljiteljem pokusnog voćarskog rada u našoj zemlji.

U prvim godinama rada Pokusne postaje za voćarstvo u Dryanovu, provedena su istraživanja na gotovo svim vrstama voća. Tijekom tog razdoblja postaja je postigla značajne rezultate, od kojih su mnogi primijenjeni u poljoprivrednoj praksi. Prije svega, to su istraživanja voćnog asortimana s ciljem uvođenja najprikladnijih sorti u proizvodnju. U tu svrhu osnovane su velike kolekcijske plantaže koje su obuhvaćale 575 sorti, od kojih su mnoge uvedene iz Italije, Francuske, Njemačke, Srbije i drugih zemalja.

Uvjeti za profiliranje i specijalizaciju stvoreni su kasnije, te je 1965. godine znanstvenom timu postaje dodijeljen zadatak da se uglavnom bavi unapređenjem proizvodnje šljiva u zemlji. Istraživanja na trešnjama i višnjama nastavljena su u ograničenijem opsegu. Glavni zadaci s kojima se suočavao tim postaje bili su: prikupljanje i evaluacija lokalnih i uvedenih sorti, razvoj novih sorti, provođenje ekoloških istraživanja u regiji, identificiranje prikladnih podloga i metoda razmnožavanja te razvoj odgovarajućih agrotehničkih mjera.

Tijekom dugog razdoblja svog postojanja, na Pokusnoj postaji za šljive u Dryanovu radili su mnogi znanstveni suradnici i stručnjaci, ostavljajući trajan trag u voćarskoj znanosti i praksi. Posebno su velike zasluge Petra Lilova, Aleksandra Daskalova, Dimitra Bojkova, Ganča Katrandžijeva, Ivana Ilijeva, Petka Marinova, Marka Vitanova, Georgija Prodanova, Jordanke Šarkove, Marije Jončeve, Valentine Božkove, Penča Ilijeva, Ivanke Vitanove.

Profesor, dr. sc. Marko Vitinov ima velike zasluge za razvoj Pokusne postaje za šljive u Dryanovu. Cijeli njegov radni i stvaralački vijek protekao je na postaji, gdje je 20 godina bio direktor. 1960-ih i 1970-ih godina jedan od glavnih zadataka postaje bilo je uvođenje i oplemenjivanje novih sorti šljiva. Pod vodstvom prof. Vitanova stvoren je veliki količinski hibridni materijal, što je rezultiralo odabiranjem i odobrenjem novih sorti od strane Državne sorte komisije: Dryanovska, Sinya Yubileyna (Plavi jubilej), Gulyaeva, Gabrovska, Strinava, Vitanova, Burya i Pop Khariton, a kasnije i sorti Nevena i Balvanska Slava.

Osim oplemenjivačkih aktivnosti, postignuti su dobri rezultati u tehnologiji uzgoja šljiva. Prvi pokusi za proučavanje utjecaja različitih podloga na rast i rodost stabala postavljeni su već 1942. godine. Najveće zasluge na ovom području pripadaju višoj znanstvenoj suradnici Mariji Jončevoj koja je, 1960-ih i 1970-ih godina, zahvaljujući bogatom početnom materijalu koji je prikupila od lokalnih oblika šljive i trnina te nekih sorti džanarike, uspjela odabrati bogat materijal za podloge. Najveći interes za praksu predstavljaju umjereno bujne generativne podloge. Za svoje vrijeme, identificirane su prikladne podloge za sorte šljiva Kyustendilska Blue Plum, Stanley i Strinava.

Dugi niz godina proučavani su prikladni sustavi za formiranje i rezidbu stabala šljiva u skladu sa zahtjevima moderne industrijske tehnologije. Najveće zasluge na ovom području pripadaju višoj znanstvenoj suradnici Mariji Jončevoj i doc. dr. sc. Stelli Dimkovej. Utvrđene su mogućnosti formiranja stabala različitih sorti i režimi rezidbe usklađeni s tehnologijom vođenja šljivičnjaka. 1970-ih godina proučavana je konturna mehanizirana rezidba sorti šljiva, što je za to vrijeme bila revolucija u tehnologiji uzgoja šljiva.

Značajno mjesto u istraživačkim aktivnostima Pokusne postaje za šljive u Dryanovu posvećeno je pitanjima vezanim uz gnojidbu voćnjaka. Prvi rezultati pokazali su potrebu primjene tri glavna hranjiva elementa – dušika, fosfora i kalija. Proučavana je mogućnost primjene metode lisne dijagnostike za određivanje potreba za gnojidbom. Prof. dr. sc. Ivanka Vitanova ima velike zasluge na području gnojidbe. Cijela stvaralačka karijera prof. Vitanove protekla je na Pokusnoj postaji u Dryanovu. Počela je raditi kao znanstvena suradnica 1968. godine. Godine 1979. obranila je doktorsku disertaciju i stekla znanstveni stupanj "doktor", a 1982. godine stekla je akademski naziv "docent". Godine 1996. obranila je disertaciju i dobila znanstveni stupanj "doktor poljoprivrednih znanosti", a 2000. godine promaknuta je u "profesoricu".

Prof. Ivanka Vitanova bila je direktorica Pokusne postaje za šljive u Dryanovu od 1987. do 1993. i od 1995. do 2012. godine, a tijekom njezina mandata ova je ustanova postigla neke od svojih najvećih dostignuća u području poljoprivredne znanosti. Glavni doprinosi prof. Vitanove su u području organske proizvodnje voća i sustava održavanja površine tla u šljivičnjacima. Ona je inovator u primjeni zelenog gnoja, zamjenjujući stajski gnoj zelenim gnojidbenim usjevima – raž, uljana repica i ječam.

Istraživački rad na postaji na biologiji, ekologiji i mjerama suzbijanja ekonomski najvažnijih bolesti i štetnika šljive u Bugarskoj bio je dugotrajan i plodan. Prva istraživanja bolesti crvenih lisnih pjega šljive provedena su već 1945. godine od strane prof. Marka Vitanova. Razjašnjena je biologija uzročnika i utvrđeno je da se masovna infekcija događa tijekom cvatnje. Prskanje tijekom cvatnje protiv crvenih lisnih pjega prvi put je primijenjeno 1960. godine, s vrlo dobrim učinkom.

Danas, iako sa znatno smanjenim osobljem, tim Pokusne postaje u Dryanovu nastoji sačuvati i dalje razvijati znanstvena dostignuća naših prethodnika. Od 2003. godine postaja je odjel Zavoda za planinsko stočarstvo i poljoprivredu u Troyanu. Trenutno ovdje rade tri znanstvena suradnika i jedan doktorand. Projekti na kojima suradnici rade su u nekoliko smjerova. Jedan od glavnih zadataka tima je očuvanje genskog fonda šljive i džanarike. Trenutno postaja ima bogatu kolekciju lokalnih, uvedenih i domaće oplemenjenih sorti roda Prunus.

Kolekcijska plantaža sastoji se od 41 uvedene sorte, 5 sorti oplemenjenih na pokusnoj postaji i 16 lokalnih sorti šljiva. Postaja ima 19 uvedenih i 13 lokalnih sorti džanarike. Kolekcija također sadrži nekoliko lokalnih oblika

kruške i trešnje. Oplemenjivačke aktivnosti se nastavljaju, s dvije elite šljive i 75 odabranih hibridnih biljaka u proučavanju.

Još jedno glavno područje na kojem tim radi je tehnologija organske proizvodnje plodova šljive, uključujući odabir prikladnih sustava formiranja i rezidbe; organsku gnojidbu; i ekološki prihvatljivu tehnologiju zaštite bilja za šljive i džanariku. Proučavan je vrstni sastav ekonomski važnih štetnika šljive i džanarike. Praćena je njihova fenologija i čimbenici koji utječu na gustoću i vrstni sastav ovih štetnika. Paralelno se promatra fenologija ekonomski najvažnijih bolesti šljive i proučava osjetljivost pojedinih sorti na te bolesti. Ispituje se niz pesticida za suzbijanje bolesti i štetnika šljive, kao i njihovi fitotoksični učinci na različite sorte.

U skladu s novim trendovima u proizvodnji ekološki čistih proizvoda, posljednjih godina provode se znanstvena istraživanja o uporabi organskih bio-gnojiva, prateći njihov učinak na prinose i kvalitetu ploda. Kao rezultat ovih istraživanja, glavni zadatak s kojim se tim suočava je razvoj integrirane tehnologije za proizvodnju ekološki čistih voćnih proizvoda, koja bi trebala uključivati odgovarajući asortiman sorti, odabir prikladnih lokacija, sustave održavanja površine tla, gnojidbu i ekološki prihvatljiv sustav zaštite bilja.